[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1\(1\)-147-153](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-1(1)-147-153)

Анастасія Ринкова

аспірант

кафедра менеджменту і логістики

Одеська національна академія харчових технологій

м. Одеса, Україна

e-mail: arynkova96@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7794-7225>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто хронологію розвитку органічного виробництва в Україні. Представлені внески та вектори розвитку головних асоціацій і громадських організацій, до яких входять: Асоціація учасників біовиробництва «БІОЛан Україна» та Федерація органічного руху України. Відмічено найбільш поширені акредитовані сертифікаційні компанії України: представництво голландської компанії «Control union Ukraine» та Українська компанія «Органік стандарт».

Визначено та проаналізовано Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», головною метою якого, станом на 2018 рік, стало удосконалення засад правового регулювання органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції та адаптації вимог органічного законодавства до правових норм Євросоюзу. В Законі враховано всі регламенти і директиви ЄС, що дає змогу адаптувати та удосконалити вітчизняне законодавство та виробництво органіки. Проведено аналіз сертифікації та маркування, в процесі якого було відмічено перелік підзаконних актів, затверджений Кабінетом Міністрів та наказами Міністерства економіки.

В результаті дослідження нами було запропоновано методи вдосконалення системи правових, інституційних та фінансових умов на державному та регіональному рівні в органічному секторі економіки.

Ключові слова: органічне виробництво, стандарти, сертифікації, маркування, державна підтримка, асоціації, нормативні акти, органічна продукція.

Anastasiia Rynkova

Postgraduate Department of Management and Logistics

Odessa National Academy of Food Technologies Odessa, Ukraine

e-mail: arynkova96@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7794-7225>

REGULATORY FUNDAMENTALS OF ORGANIC PRODUCTION IN UKRAINE

Abstract. The chronology of development of organic production in Ukraine is considered in the article. Contributions and vectors of development of the main associations and public organizations are presented, which include: Association of participants of bioproduction "BIOLan Ukraine" and Federation of organic movement of Ukraine. The most common accredited certification companies in Ukraine were noted: the representative office of the Dutch company Control Union Ukraine and the Ukrainian company Organic Standard.

The Law of Ukraine "On Production and Circulation of Organic Agricultural Products and Raw Materials" was defined and analyzed. Its main goal, as of 2018, was to improve the legal regulation of organic production, circulation and labeling of organic products and adapt organic legislation to EU legislation. The Law takes into account all EU regulations and directives, which allows to adapt and improve domestic legislation and production of organic matter. An analysis of certification and labeling was conducted, during which a list of bylaws approved by the Cabinet of Ministers and orders of the Ministry of Economy was noted.

As a result of the study, we proposed methods to improve the system of legal, institutional and financial conditions at the state, regional and local levels in the organic sector of the economy.

Keywords: organic production, standards, certifications, labeling, state support, associations, normative acts.

Постановка проблеми. Органічний сектор сільського господарства є одним з найбільш швидкозростаючих у світі. Органічні продукти харчування затребувані на вітчизняному та світовому ринках продовольства, причому попит значною мірою випереджає пропозицію. Український виробник продуктів харчування не може залишатися осторонь від світових тенденцій. Однак, до недавнього часу в Україні практично повністю була відсутня законодавча база виробництва, переробки, маркування і зберігання органічних продуктів, контролю за їх якістю. В даний час перші, але ще досить боязкі кроки в цьому напрямку зроблено, потрібне подальше уточнення багатьох законодавчих аспектів, механізмів регулювання державою органічного сектора сільськогосподарського виробництва в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У своїх працях звернули увагу на різні аспекти сфери нормативно-правового забезпечення органічного сектору економіки такі науковці, як: М.В. Капштик, Н.А. Берлач, С.М. Романко, В.І. Артиш та ін., однак проблема регламентації законодавчої бази органічного виробництва потребує додаткового дослідження.

Мета статті: Узагальнення сучасної нормативно-правової бази становлення і розвитку вітчизняного сектора органічного сільського господарства з виробленням пропозицій щодо її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. В Україні з кожним роком дедалі більшої популярності набуває органічне виробництво, чому сприяє, в першу чергу, зацікавленість асоціацій та громадських організацій.

Відлік розвитку сектору органіки на українських теренах прийнято вважати з 1996 р., коли було зареєстровано перше органічне підприємство «Агроекологія» [5]. Проте, згідно з хронологією лише у 2014 році набрав чинності Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини»[1], який став головним законодавчим актом у сфері регулювання органічного ринку. У тому ж році вперше в держбюджеті була закладена підтримка органічного виробництва. Це свідчить про те, що саме громадські організації та асоціації стали фундаментом для розвитку органіки в нашій країні. Серед них можна виділити Асоціацію учасників біовиробництва «БІОЛан Україна», основним вектором діяльності якої є:

- створення мережі виробників і формування внутрішнього ринку органічної продукції;
- розробка законодавчої та нормативно - правової бази;
- гарантування якості органічної продукції шляхом її сертифікації та стандартизації;
- впровадження окремого курсу з органічного виробництва в навчальних програмах спеціалізованих освітніх установ;
- підвищення суспільної екологічної свідомості [4].

Ще одним важливим кроком в пропаганді цінностей споживання органічної продукції та формуванні вітчизняного споживчого ринку органіки стала Федерація органічного руху України [3].

Складовою інфраструктури органічного виробництва в будь-якій країні світу є наявність достатньої кількості акредитованих сертифікаційних компаній. Сертифікацію органічного виробництва в Україні здійснюють різні компанії, проте найбільш поширеними є:

- Представництво голландської компанії «Control union Ukraine», який проводить сертифікацію відповідно до Regulation (EC) No2092 / 91;
- Українська компанія «Органік стандарт», яка є лідером в області стандартизації органічного виробництва в Україні.

Перший український сертифікаційний орган, який здійснює інспекцію та сертифікацію органічного виробництва, ТОВ «Органік стандарт», був створений в рамках українсько-швейцарського проекту «Органічна сертифікація та розвиток органічного ринку в Україні». На сьогодні, компанія працює у всіх регіонах України і проводить органічну сертифікацію в партнерстві з Інститутом агроекологічного маркетингу (ІМО, Швейцарія). Партнерами компанії є ряд популярних іноземних органічних організацій і провідні учасники органічного сектору України.

Повертаючись до головного Закону України про органіку [1], кардинальні зміни в якому відбулись у 2018 році, потрібно підкреслити, що його метою стало удосконалення засад правового регулювання органічного

виробництва, обігу та маркування органічної продукції та адаптації вимог органічного законодавства до правових норм Євросоюзу. В Законі враховано всі регламенти і директиви ЄС, що дає змогу адаптувати та удосконалити вітчизняне законодавство та виробництво органіки [6].

Також слід зазначити докорінну зміну вимог та принципів до сертифікації та маркування. На сьогодні, вся вітчизняна продукція сертифікується представниками іноземних компаній. На початку проводиться укладення контракту між підприємством та акредитованою сертифікуючою установою. Далі проводиться інспекція господарства за визначених стандартами. Відбираються проби ґрунту для проведення аналізів на наявність шкідливих залишків. Інспектором проводиться попередній огляд підприємства та здійснюється опис господарства, пишеться звіт про технології вирощування кожної культури, перевіряється книга ведення історії полів з вирощуваними на них культурами, тощо.

Експерти робочої групи при Мінагрополітики з розробки законодавчої бази в органічній сфері України продовжують працювати над розробкою підзаконних актів. Так, постановами КабМіну та наказами Міністерства економіки вже затверджені:

- порядок (детальні правила) органічного виробництва та обігу органічної продукції;
- порядок ведення Державного реєстру операторів, що здійснюють виробництво продукції відповідно до вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції, Державного реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції, Державного реєстру органічного насіння і садивного матеріалу;
- порядок ведення Переліку органів іноземної сертифікації;
- державний логотип для органічної продукції;
- перелік речовин (інгредієнтів, компонентів), які дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання в гранично допустимих кількостях;
- порядок підтвердження спеціальних знань інспектора з органічного виробництва та/або обігу органічної продукції у сфері органічного виробництва;
- порядок сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції;
- порядок розгляду апеляцій на рішення органів сертифікації;
- форма заявки на включення до Реєстру органів сертифікації у сфері органічного виробництва та обігу органічної продукції;
- вимоги до матеріально-технічної бази та інших об'єктів інфраструктури, необхідних для виконання функцій із сертифікації органічного виробництва та/або обігу органічної продукції;
- порядок звітування органів сертифікації до Мінекономіки та Держпродспоживслужби про видані ним сертифікати;

-порядок, періодичність декларування та подання зведених матеріалів щодо обсягів органічної продукції, яка вводиться в обіг органами сертифікації до Мінекономіки та Держпродпоживслужби (накази Мінекономіки) [2].

Попри все, процес переходу до органічного виробництва в Україні є досить проблемним: відсутність відповідної законодавчої й нормативної бази, низький рівень обізнаності населення, недостатній рівень державної підтримки та фінансування, все це гальмує розвиток органіки. Окрім того, велика кількість органічних стандартів ускладнює процес сертифікації для виробників органічної продукції. Вибір найбільш гідного органічного стандарту для сертифікації, в першу чергу, залежить від кінцевого споживача органічної продукції, яка повинна бути сертифікована відповідно до постанов або стандартів тієї країни, на ринок якої орієнтується виробник.

Перехід до «зеленої економіки» та органічного сільського господарства України повинен включати створення системи правових, інституційних та фінансових умов на державному, регіональному і місцевому рівні. На державному рівні необхідно: створити правову базу органічного сільського господарства, що включає закони, національні стандарти та технічні регламенти на продукцію; забезпечити державну підтримку через бюджетні виплати (дотації, компенсації), пільгове кредитування та оподаткування; сприяти створенню системи сертифікують організацій і контролю технології виробництва органічної продукції та її якості за участю міжнародних організацій і аудиторів; організувати наукові дослідження і підготовку кадрів з органічного сільського господарства в профільних, державних вищих та середніх навчальних закладах.

На регіональному рівні державного управління пропонуємо: прийняти регіональне законодавство про органічне землеробство, створити реєстри органічних товаровиробників, визначити уповноважені органи з регулювання діяльності в сфері органічного сільського господарства; розробити та забезпечити реалізацію програм розвитку органічного сільського господарства, що включають визначення ареалів розміщення органічного виробництва, заходи і умови підтримки; створити акредитовані сертифікуючі центри, затвердити вимоги до виробництва, переробки, маркування і торгівлі органічною продукцією; створити центри по інформатизації, консультування та маркетингового супроводу органічної продукції.

Висновки. Розвиток органічного виробництва в Україні, безумовно, вимагає створення системи правових, інституційних та фінансових умов, перш за все на державному рівні. Необхідно створити законодавчі основи розвитку органічного сільського господарства (з внесенням необхідних змін до чинного законодавства), технічні регламенти на продукцію і гармонізувати національні стандарти. Всебічно використовувати заходи аграрної політики як інструменту щодо підтримки трансферу знань і інновацій, а також для розвитку і зміцнення потенціалу ринку. Забезпечити

державну підтримку через бюджетні виплати (дотації, компенсації), пільгове кредитування та оподаткування для розвитку цього сектора сільського господарства. Держава повинна сприяти створенню системи сертифікації організацій і контролю технології виробництва органічної продукції та її якості за участю міжнародних організацій і аудиторів. Нарешті, організувати наукові дослідження і підготовку кадрів з органічного сільського господарства в профільних НДІ, державних вищих та середніх навчальних закладах. Населення має отримувати додаткову інформацію про те, як різні моделі сільськогосподарського зростання впливають на харчування і здоров'я, що сприятиме підвищенню грамотності споживачів щодо харчування і наслідків харчових переваг. Для реалізації цих завдань потрібно більш глибоке розуміння взаємозв'язку між сільським господарством, харчуванням і здоров'ям.

Література:

1. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 06.06.2019 №2740 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції» від 09.10.2019 № 970 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-p#Text>
3. Федерация органического движения Украины (официальный сайт). Режим доступа [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://organic.com.ua>
4. Международная общественная ассоциация участников биопроизводства «БИОЛанУкраина» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.biolan.org.ua>
5. Все про органічну продукцію в Україні та в світі: зрозуміло, фахово [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://organicinfo.ua/legislation/page/2/?country=ukraine>
6. The Common Objectives and Requirements of Organic Standards (COROS) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.goma-organic.org/>

References:

1. Zakon Ukrayiny «Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoyi sil's'kohospodars'koyi produktsiyi ta syrovyny» vid 06.06.2019 №2740 [Law of Ukraine "On production and circulation of organic agricultural products and raw materials" from 06.06.2019 №2740] Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> [in Ukrainian]
2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny «Pro zatverdzhennya Poryadku (detal'nykh pravyl) orhanichnoho vyrobnytstva ta obihu orhanichnoyi produktsiyi» vid 09.10.2019 № 970 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Procedure (detailed rules) of organic production and circulation of organic products" from 09.10.2019 № 970] Retrived from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-p#Text> [in Ukrainian]
3. Federatsiya orhanizovanoho rukhu Ukrayiny (ofitsiynyy sayt) [Federation of Organized Movement of Ukraine (official website)]. Retrived from: <http://organic.com.ua> [in Ukrainian]
4. Mizhnarodna hromads'ka asotsiatsiya uchasykiv bioproyzvodstva stvo «BYOLanUkranyya»: [International Public Association of Participants in Organic Production

BIOLanUkrania]. Retrived from: [http: // www. biolan.org.ua](http://www.biolan.org.ua) [in Ukrainian]

5. Vse pro orhanichnu produktsiyu v Ukrayini ta u sviti: zrozumilo, fakhovo [Everything about organic products in Ukraine and in the world: of course, professionally] Retrived from: <https://organicinfo.ua/legislation/page/2/?country=ukraine> [in Ukrainian]

6. The Common Objectives and Requirements of Organic Standards (COROS) Retrived from: <http://www.goma-organic.org/> [in English]